

6. Järjestelytoimisto

Henkilökunta. Järjestelytoimiston henkilökuntaan kuuluivat v. 1955: toimistopäällikkö, 2 työntutkimusinsinööriä, 2 toimistotyöntutkijaa, 3 työntutkijaa ja toimistoapulainen.

Lisääntyneiden tehtävien takia perustettiin toimistoon 17. 3. toimistotyöntutkijan tilapäinen virka. Samoin päätettiin perustaa v:n 1956 alusta uusi toimistotyöntutkijan virka. Jonkin aikaa vireillä ollut kysymys kaupungin lomakerationalisoinnin järjestämisestä johti esitykseen lomakesuunnittelijan viran perustamisesta järjestelytoimistoon. V:n 1956 alusta perustettuun työturvallisuustarkastajan tilapäiseen virkaan valittiin 29. 12. teknikko L. Tarkiainen.

Työtehoneuvottelukunta. Työtehoneuvottelukuntaan kuuluivat kaupunginjohtaja Rydman, apulaiskaupunginjohtajat Granqvist, Kivistö, Waronen ja Uski, kaupunginsihteeri Johanson ja kaupunginreviisori Törnqvist virkamiesjäsenenä sekä toimitusjohtaja J. Hakulinen, huoltopäällikkö K. L. Kulo, diplomi-insinööri C.-G. Londen, professori E. M. Niini ja opetusneuvos A. Rautavaara muina jäseninä.

Neuvottelukunta kokoontui kaksi kertaa ja käsitteli seuraavat asiat: järjestelytoimiston v:n 1954 toimintakertomus; esitykset viranhaltijoille järjestettävästä rationalisointi- ja johtamistaidollisesta koulutuksesta, toimiston johtosäännön muuttamisesta, työntutkijain palkkojen korottamisesta ja toimistotyöntutkijan palkkaamisesta; suunnitelma Pohjoismaiden pääkaupunkien rationalisointikonferenssin ohjelmaksi ja selostus konferenssista; järjestelytoimiston esitykset kaupungin tiedotustoiminnan järjestämisestä, lomakerationalisoinnin järjestämisestä sekä neuvottelukunnan jäsenen Hakulisen esitys suurten laitosten rationalisointitoiminnan kehittämisestä.

Ennen v. 1955 aloitettujen tutkimusten jatkaminen ja toteuttaminen

Terveydenhoitoviraston sekä sen alaisten laitosten ja toiminnanhaarojen rationalisointi samoinkuin koko terveydenhoitohallinnon organisaatiota koskeva, v. 1954 aloitettu tutkimus valmistui 26. 1. Terveydenhoitolautakunta ja komitea, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus mm. terveydenhoitolaitekunnan ohjesäännöksi, sisällyttivät ehdotuksiinsa osan rationalisointitutkimuksen tuloksena tehdyistä ehdotuksista.

Elintarvikekeskuksen rationalisointitutkimusta koskeva selostus oli kertomusvuonna lautakuntakäsittelyssä. Siinä esitetyt toimenpiteet toteutettiin suurimmaksi osaksi. Eräät järjestelyt ja teknilliset parannukset päätettiin toteuttaa vasta uutta ruokatehdasta rakennettaessa.

Työturvallisuustoiminnan kehittämistä koskeva esitys saatiin kertomusvuonna ratkaisuun. Kaupunginhallitus hyväksyi 3. 11. työturvallisuustoiminnan kehittämistä koskevan esityksen toimintaohjeineen.

Yleisön vastaanottoaikojen yhdenmukaistamista kaupungin virastoissa koskevan, edellisenä vuonna valmistuneen selvityksensä perusteella järjestelytoimisto 7. 12. esitti, että vastaanottoaikojen tulisi yleensä olla klo 9.00—15.30, paitsi eräissä virastoissa, joissa avoimena oloajan tulisi olla lyhyempi viraston häiriintymättömän toiminnan turvaamiseksi.

Kaupungin omistamien autojen käyttöä koskevan v. 1953 aloitetun yleistutkimuksen lopullinen valmistuminen siirtyi seuraavan vuoden puolelle.

Sofianlehdon vastaanottokodin pesulassa syksyllä 1954 aloitettua tutkimusta täydennettiin kertomusvuoden aikana, mutta sen valmistuminen siirtyi seuraavan vuoden puolelle.

Uudet tutkimukset

Kansakoulujen henkilökunnan kesäajan töitä koskeva tutkimus valmistui 18. 5. Suoritettujen selvitysten perusteella todettiin, että ainakin kansakoulunopettajilla ym. henkilökuntaan kuuluvilla vuosiloma on pitempi kuin mitä virkasääntö edellyttää. Tämän vuoksi ehdotettiin, että palkkalautakunta selvittäisi kysymyksen siitä, onko ja millä kansakoulujen johtokuntien alaisilla viranhaltijaryhmillä tämä pitempi vuosiloma otettu huomioon jo palkkauksessa, sekä että muiden osalta ryhdyttäisiin järjestelytoimiston ehdottamiin toimenpiteisiin asianomaisten sijoittamiseksi kesäaikana heille soveltuviin tehtäviin.

Oppivelvollisten lasten luettelon työntutkimus saatiin valmiiksi 15. 9. Tutkimusselostuksessa ehdotettiin tarpeettomien töiden vähentämistä ja jäljelle jäävien tehtävien yksinkertaistamista. Näiden toimenpiteiden jälkeen voitaisiin luettelon hoidossa tarvittavaa työvoimaa vähentää arvion mukaan kahdella kokopäivätyössä ja yhdellä puolipäivätyössä olevalla henkilöllä ja saada lisäksi aikaan säästöä huonetiloissa ja painatuskuluissa.

Lastentarhojen rationalisointitutkimus valmistui 29. 12. Toimistotöiden kehittämistä tarkoittavat ehdotukset koskivat tilitys- ja kirjanpitojärjestelmien uudistamista sekä mm. kaikkien vakinaisten viranhaltijain palkkojen maksamista pankkien välityksellä. Osa ehdotuksia toteutettiin välittömästi. Edelleen ehdotettiin lastentarhanopettajien samoin kuin puistoleikkitoiminnassa leikinohjaajien työvuorojen täsmällistytämistä, lastenseimien ja lastentarhojen kokopäiväosastojen avoinna pitämistä myös joulun ja uudenvuodenpäivän välisenä aikana, lastentarhojen puolipäiväosastojen toiminta-ajan lyhentämistä päivittäin yhdellä tunnilla, jolloin entisen yhden 4 tunnin ryhmän tilalle saataisiin kaksi perättäistä 3 tunnin ryhmää ja siten voitaisiin lisätä lastentarhoihin pääsevien lasten lukumäärää jopa 3 000 lapsella henkilökunnan lisätarpeen jäädessä suhteellisen pieneksi. Kesäleikkikenttätöiminnan tarkempi tutkiminen jätettiin suoritettavaksi kesäaikana.

Satamalaitoksen satamarakennusosaston organisaatiotutkimus suoritettiin pääasiassa kertomusvuoden aikana. Tutkimus kohdistui mm. toiminnan kehittämismahdollisuuksiin organisaatoristen muutosten avulla. Tässä tarkoituksessa tutkittiin erikseen eri toiminnanhaaroja, suunnittelua ym. Tutkimusselostuksen lopullinen valmistuminen siirtyi seuraavan vuoden puolelle.

Rakennusviraston aloitetut laskentatoimen tutkimukset jouduttiin muiden tutkimusten takia keskeyttämään. Kertomusvuoden aikana saatiin kaikilla osastoilla selvitetyn laskentatoimen siihenastinen järjestely palkka-, varasto- ym. kirjanpitoineen samoin kuin sairausloma-, tapaturma- ja eläkeasiain käsittely. Laskentatoimen koneellistamismahdollisuuksia silmälläpitäen tutkittiin mm. reikäkorttikonejärjestelmän mahdollisuuksia ja kustannuksia.

Huoltokassan töiden järjestelyä koskeva tutkimus valmistui 10. 10. Tutkimuksessa selvitettiin käytännössä olevat työmenetelmät ja työnjako samoin kuin syyt kirjanpidon huomattavaan jäljessä oloon sekä esitettiin keinot, joiden avulla v:n 1955 kirjanpito voitaisiin saada valmiiksi kaupungin yleiseen tilinpäätökseen mennessä. Samalla tehtiin myös yksityiskohtainen ehdotus huoltokassan kirjanpidon koneellistamisesta v:n 1956 aikana.

Teurastamon laskentatoimen tutkimus aloitettiin lokakuussa. Tutkimus kohdistui laskutuksen, kirjanpidon ja kassatoiminnan sekä niihin liittyvien toimistotöiden uudistamiseen. Laskentatoimen koneellistamista silmällä pitäen tutkittiin eri kirjanpito- ja kassakuittauskonemallien mahdollisuuksia ja kustannuksia. Tutkimus jatkui kertomusvuoden päättyessä.

Sikateurastamossa tapahtuneen teurastusmenetelmän osittaisen koneellistamisen johdosta suoritettu aikatutkimus valmistui 1. 7. Sikateurastusta koskevat työnarvot muutettiin ao. työmenetelmää vastaaviksi ja ehdotettiin eräitä parannuksia menetelmään.

Teurastamon ja maidontarkastamon laboratorioden yhdistämismahdollisuuksista suo-

ritettu tutkimus valmistui 31. 12. Siinä selvitettiin laboratorioden toimintaa sekä verrattiin niiden yhdistämisestä koituvia etuja ja haittoja keskenään. Tutkimuksen perusteella ehdotettiin, että teurastamo suoritettaisiin tarvitsemansa laboratoriotutkimukset maidontarkastamon laboratoriossa ja luovutettaisiin maidontarkastamon käyttöön laboratoriossaan huonetilaa. Eläinlääkäri- ja laboratoriotyövoimaa esitettiin supistettavaksi ja vapauttavaa laboratoriotilaa käytettäväksi muihin tarkoituksiin.

Työtupien ompelimon eräiden tuotteiden valmistuksesta suoritettu aikatutkimus valmistui 16. 5. Sen avulla selvitettiin ompelimon tyypillisimpien tuotteiden työnerien perusajat ja lopulliset työnarvot. Tutkimustuloksia käytettiin sitten työtuvilla hyväksi tuotteiden hinnoittelussa ja urakoinnissa joko sellaisinaan tai soveltamalla niitä muihin samankaltaisiin tuotteisiin.

Kaupungin lomakkeiden suunnittelua ja lomakehuollon kehittämistä koskeva tutkimus valmistui 26. 10. Järjestelytoimisto esitti, että kaupungille olisi edullista palkata lomakerationalisointia keskitetysti johtamaan ja hoitamaan alan erikoiskoulutuksen saanut henkilö. Kaupunginhallitus ei ehtinyt kertomusvuoden aikana käsitellä asiaa.

Kaupunginkanslian kirjaamossa suoritettua ajankäyttötutkimuksen perusteella esitettiin 28. 11. valmistuneessa selostuksessa, että kirjaamon päivittäinen työmäärä pitäisi käytännössä olevin menetelmin voida hoitaa kolmella henkilöllä neljän asemesta. Suhteettoman paljon työtä vaativan kirjaamisjärjestelmän tilalle esitettiin uutta läpikirjoitukseen perustuvaa järjestelmää.

Eräiden viranhaltijain työaikaa koskeva tutkimus saatiin osittain selvitettyksi 23. 6., jolloin tehtiin esitys kaupungin kaikissa laitoksissa toimivien liinavaatevarastonhoitajien, käsityönohjaajien ym. työajan yhdenmukaistamisesta. Tutkimus jäi puhelinvälittäjien osalta vielä avoimeksi työmäärän tutkimista varten teknillisin laskentamenetelmin.

Tiedotus- ja suhdetoiminnan kehittämistä koskeva esitys valmistui 21. 11. Sitä varten selvitettiin tiedotus- ja suhdetoiminnan nykyaikaista järjestelyä sekä talouselämässä että muualla. Sen perusteella ehdotettiin myös Helsingin kaupungin tiedotus- ja suhdetoiminnan kehittämistä ja aluksi kokeiluluontoisesti tiedotussihteerin viran perustamista kaupunginkansliaan. Työtehoneuvottelukunta käsittelee asiaa 9. 11.

Huoneistotiloja koskevat tutkimukset. Kertomusvuonna suoritettiin mm.: selvitys kaupungin virastojen ja laitosten huonetiloista sekä tilojen vapautumisesta kaupungin omistamisessa ja vuokrahuoneistoissa sen jälkeen, kun suunnitteilla olevat sosiaalivirastotalo sekä oikeus- ja poliisitilo olisivat valmistuneet ja niihin tarkoitettut virastot muuttaneet niihin. Selvitys valmistui 17. 2.;

selvitys eräiden keskushallinnon ja muiden keskustan virastotalokortteleihin sijoitettaviksi suunniteltujen virastojen huonetilan tarpeesta, joka valmistui 24. 2.;

selvitys teollisuuslaitosten toimistohuonetiloista P. Roobertinkadulla, Malminrinne 6:ssa ja kaasutehtaan alueella Suvilahdessa. Lausunnossa 23. 3. todettiin, että Malminrinne 6:ssa voitaisiin vesi- ja kaasulaitosten suunnitelmia supistamalla saada riittävästi tilaa vielä jollekin muulle virastolle sekä esitettiin kaasulaitoksen osalta tutkittavaksi mahdollisuutta sen pääkonttorin sijoittamisesta toiminnallisten osastojen yhteyteen Suvilahteen;

selvitys kaupunginhallituksen ja sen osastojen, revisio-, järjestely-, hankinta- ja rahoitustoimiston sekä palkkalautakunnan toimiston ja kiinteistöviraston todennäköisestä huoneistojen tarpeesta n. kymmenen vuoden kuluttua. Selvitys käsitti henkilökunnan määrän, arvioitua kasvun ym. sekä pinta-alan tarpeen yhteensä ottaen huomioon myös kokousyms. tilat;

tutkimus suunnitteilla olevaan sosiaalivirastotaloon tulevien virastojen huonetilan tarpeesta ja sijoittamisesta. Tutkimuksessa, joka valmistui 21. 5., selvitettiin samoin kuin edellä viranhaltijain määrä ja arvioitiin sen kasvun mahdollisuudet lähitulevaisuudessa, valittiin vertailtavaksi kolme eri rakennustyyppiä sijoittaen virastot niihin huoneen ja henkilön tarkkuudella ja pitkän tähtäimen ohjelmaa noudattaen päädyttiin sosiaalivirastotalokomitean ehdotusta n. 6 % pienempään ratkaisuun;

selvitys Erottajankatu 19:ssä tilastotoimistolta vapautuvan huonetilan käytöstä asuntotuotantokomitean tarpeisiin 23. 7.;

selvitys hankintatoimiston ja järjestelytoimiston lisätilan tarpeesta sekä Mariankatu 5:ssä sairaalavirastolta vapautuvan huoneiston hyväksikäytöstä 29. 11.

Siivoustöitä koskevia selvityksiä: veroviraston, vesilaitoksen toimiston sekä Pakilan

ja Taivallahden suomenkielisten kansakoulujen siivousta koskevat työmäärät ja vastaava siivoustyövoiman tarve selvitettiin aikaisempiin tutkimuksiin nojautuen ja tulokset toimitettiin ao. virastoille ja laitoksille.

Lausunnot

Kertomusvuonna annettiin edellä jo käsiteltyjen eräiden lausuntoasiain lisäksi 172 muuta lausuntoa, jotka jakaantuivat asiasisällön puolesta seuraavasti:

työvoiman tarpeellisuutta koskevia 109 eli 63 %, työnluokitus- ja virkanimikkeiden muuttamiskysymyksiä 20 eli 12 %, organisaatio-, työmenetelmä- ja työntutkimuskysymyksiä 23 eli 13 %, ylityön tarpeellisuutta koskevia 8 eli 5 % ja muita 12 eli 7 %.

Työvoiman tarpeellisuutta koskevissa lausunnoissa jätettiin puoltamatta kaikkiaan 227:n esitetyn uuden viran perustamista, joiden palkkamenot peruspalkkoina tekisivät n. 90 milj. mk vuodessa. Suuritoisimpia näistä lausuntoasioista olivat sairaalain ja liikennelaitoksen virkojen lisäämisesityksistä annetut lausunnot.

Aloitetoiminta

Aloitteita jätettiin järjestelytoimistoon yhteensä 150 (v. 1954 198). Aloitettoimikunnissa käsiteltiin loppuun 171 (185) aloitetta. Käsitellyistä aloitteista palkittiin 56 (52) eli n. 33 % (28). Palkkioiden yhteismäärä oli 342 500 (232 000) mk ja niiden suuruus vaihteli 80 000 (20 000) mk:sta 1 000 (1 000) mk:aan. Palkkioiden keskimääräinen suuruus oli n. 6 100 (4 450) mk ja aloitteiden keskimääräinen käsittelyaika 84 (66) päivää.

Loppuun asti käsitellyt aloitteet jakautuivat aiheittain:

teknillisiä	128	eli	75 %;	niistä palkittu	49	eli	38 %
konttoriteknillisiä.....	21	»	12 %;	»	6	»	29 %
hallinnollisia	13	»	8 %;	»	1	»	8 %
sosiaalisia	9	»	5 %;	»	—	»	—
Yhteensä		171	eli 100 %;	niistä palkittu	56	eli	33 %

Aloitettoimikunnittain:

I	36	eli	21 %;	niistä palkittu	20	eli	55 %
II	34	»	20 %;	»	13	»	38 %
III	60	»	35 %;	»	12	»	20 %
IV	41	»	24 %;	»	11	»	27 %
Yhteensä		171	eli 100 %;	niistä palkittu	56	eli	33 %

I ja IV aloitettoimikunta kokoontuivat 5 kertaa, II 4 ja III 7 kertaa eli toimikunnat yhteensä 21 kertaa.

1. 9. 1954 30. 4. 1955 välisenä aikana käsiteltyjen ja palkituiksi tulneiden aloitteiden tekijäin kesken arvottiin kolme ylimääräistä palkintoa. I palkinto oli viikon kestävä virkistysmatka Lappiin sekä II ja III palkinto 10 000 mk ja 5 000 mk tavaratalon lahjakortteina. Uusi kilpailu alkoi 1. 9. 1955 ja päättyi 30. 4. 1956. Syys—lokakuun aikana suoritettiin kyselylomakkeilla aloitettoimintaa koskeva mielipidetiedustelu.

Koulutustoiminta

Tutkimustoiminnan lisääntymisestä ja lausuntojen määrästä johtuen ei viranhaltijain koulutusohjelmaa voitu toteuttaa suunnitellussa laajuudessa.

Toimistoesimiesten peruskurssi n:o 2 järjestettiin 14. — 25. 3. Koulutusta oli 30 tuntia ja aiheet käsittivät mm. lomaketekniikkaa, rekisteröintiä, läpikirjoitusmenetelmiä sekä henkilökunnan valintaa, työpaikan henkilösuhteita, yleisöpalvelun perusongelmia, työntutkimusmenetelmiä ja työn yksinkertaistamista (TY). Osanottajia oli 17:stä eri virastosta ja laitoksesta yhteensä 28 henkilöä.

Virastojen ja laitosten johtaville virkamiehille (n. 70 henkeä) järjestettiin kaksi johtamistaidollista neuvottelutilaisuutta. Aiheena oli 10. 5. professori H. Wariksen alustus johta-

jiston ja työntekijäkunnan suhteista nykyaikaisen sosiaalipolitiikan probleemina sekä 9. 11. filosofian maisteri O. Laineen alustus nykyaikaisesta kunnallisesta suhde- ja tiedotustoiminnasta.

TWI-koulutukseen kuuluva TY-ohjelma kuului toimistoesimiesten peruskurssin ohjelmaan. TS-ohjelmasta pidettiin kaksi kurssia, toinen palolaitoksessa kuudelle osanottajalle palolaitoksen oman TS-ohjaajan johdolla ja toinen 11:lle lastensuojelulaitoksen johtajalle.

Toimiston oman henkilökunnan koulutuksesta mainittakoon, että työntutkimusinsinööri Lehto osallistui viikon kestäneelle Oy. Rastorin järjestämälle tehdasjärjestelykursseille ja tp. työntutkija Latola Oy. Rastorin järjestämälle työntutkimuskurssille. Työntutkija Vuoristo ja työntutkija Nordman tekivät neljä päivää kestäneen opintomatkan Tukholmaan ja Osloon tehtävään tutustua uusimpien kirjanpitokonemallien sovelluksiin käytännössä.

Muu toiminta

Pohjoismaiden pääkaupunkien kolmas rationalisointikonferenssi pidettiin Helsingissä 2. — 4. 6. 1955. Konferenssissa kuultiin kunkin kaupungin selostus rationalisointitoiminnan kehityksestä viime kokousten jälkeen. Sen lisäksi käsiteltiin seuraavat kysymykset: Tuottavuuden mittaamisen probleemi kunnallisissa laitoksissa, Ulkopuolisten konsulenttien käyttö rationalisointityössä, Rationalisointitoiminnan sentralisointi tai desentralisointi, Rationalisointiehdotusten toteuttaminen sekä Pääkaupunkien rationalisointielimien yhteistoiminnan kehittäminen.

Lomakerationalisointi jatkui sekä työntutkimusten yhteydessä että erillisinä tehtävinä. Erillisistä lomakesuunnitteluista mainittakoon kaupungin yleiset ylityöomakkeet, yleinen vuosiloman valvontaan käytettävä vuosilomakortti, sairaalaviraston uusi läpikirjoitukseen perustuva kirjediaari, huoltolautakunnan huollettavien lääkärinlausuntolomake jne.

Tiedotuslehti ilmestyi neljänä numerona ja jaettiin 850 kappaleena kaikille esimiesasemassa oleville. Kirjoitusten aiheina oli mm. kaupungin viranhaltijain ja elimien yhteistoiminta, johtajiston ja työntekijäin suhteet, nykyaikainen suhde- ja tiedotustoiminta ym.

Komiteain avustaminen erilaisilla selvityksillä lisääntyi toimistossa entisestään. Eräät toimiston henkilökuntaan kuuluvat osallistuivat lisäksi eri komiteain työhön jäsenenä tai sihteerinä.

Kaupungin muiden rationalisointielimien toiminta. Sähkölaitoksen järjestelyelin sai organisaatiomuutoksen yhteydessä nimen järjestelytoimisto. Sen henkilökuntaan kuului järjestelyinsinööri, kaksi työntutkijaa sekä toimistoapulainen. Vielä päätettiin v:n 1956 puolella perustaa uusi insinöörin virka. Sähkölaitoksen yleisorganisaation tutkimus valmistui kertomusvuonna. Edelleen suoritettiin tilankäyttötutkimus organisaatiouudistuksesta aiheutuvan lisähenkilökunnan sijoittamiseksi sekä Malminrinne 6:ssa vapautuneen tilan käyttämiseksi.

Kaasulaitoksen työntutkimusinsinöörin virka täytettiin 16. 4. Työntutkijan virka lakkautettiin 15. 5. Kertomusvuoden tutkimustoiminta kohdistui lähinnä kaksin kuor-
mauksen helpottamiseen ja rationalisointiin.

Rakennusviraston täyttämättä ollut järjestelyinsinöörin virka lakkautettiin kertomusvuonna ja samanaikaisesti perustettiin uusi apulaiskaupungininsinöörin tilapäinen virka, jolle kuului myös rationalisointitoiminnan johtaminen ja kehittäminen. Henkilökuntaan kuului yksi työntutkija. Tutkimusten kohteena oli mm. jälkikustannuslaskenta tuotteiden hintojen määrittämiseksi katurakennusosaston putkivalimolla, viraston konekanta sekä viranhaltijain yksityisautojen käyttö virka-ajoihin.

Sairaalaviraston työntutkija oli kertomusvuoden ajan sijoitettuna kaupunginhallituksen järjestelytoimistoon, jonka tehtäviin hän myös osallistui. Sairaaloiden kohdalla suoritettut tärkeimmät tutkimukset olivat Marian sairaalan sisätautipoliklinikan toimintaan sekä Auroran sairaalan laboratorioon kohdistuneet tutkimukset.